

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt, félve 6 frt, negyedévre 3 frt.
Előfizetések és hirdetési díjak helyben és vidékről: a szerkesztőséghez küldendők be.
Helyben előfizethető: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztely P. kereskedéseiben.
 Egyes szám ára 5 kr. o. é.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-tordautca szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, I-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetéseket felvételnek: Helyben: a szerkesztőségben, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztely Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasenstejn és Voglertnél (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelk Alajósnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.
 Nyilttér sora 20 kr.

A „KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY“

1872 szeptember 1-jétől mindennap egész nagy iven jelenik meg; előfizetési díj: egész évre 12 frt, félve 6 frt, évnegyedre 3 frt o. ért.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizető után tisztelet-példánnyal szolgálunk.

A kolozsvári tudomány-egyetemről.

Lapunk erejéhez mérten mindent megtett, hogy a kolozsvári egyetem életbeléptetésének mozzanatait olvasóival lehető részletesen megismertesse. Azonban a napi lapok máról holnapra dolgoznak, úgy szolva: gőzerővel haladnak s így nincs idejük minden adatot a szigorú kritika mérlegére vetni, az avatott történész érzébeveső tollát használni. Már pedig a kolozsvári tudományegyetem megnyitása, szellemi megalapítása oly fontos esemény, oly századokra kiható nevezetes tényezője lesz ez a magyar jogállam életének, szebb jövőjének, hogy mulhatatlanul magyar történelemnek kell már most kezébe venni a tollat s megírni azt.

Kik tették lehetővé a kolozsvári tudomány-egyetem megalapítását, még azon időben kezdvén el a munkát, midőn még az egyetem eszméje csak a mult idők ködös oceanja fölött lebegett;

kik tették lehetővé azt, hogy Király és Nemzetkezet fogva, ismét napfényre hozhatták azt a szellemi kincset, mely a tőkét mindig nagyobb tőkével kamatozza évszázadokon át;

kiknek köszönhető, hogy a szellemi kincs örvé épen Kolozsvár választott;

magyar történésznek kell lefesteni azt a képet, melyből a késő utókor színéről-színre láthassa, hogyan ültette el Kolozsvár azt a plántát, melynek árnyékában majd egész országgrésznek, sőt az egész nemzetnek kell szellemi nyihet találni, hogyan állták körül Kolozsvár polgárai azt a bölcsőt, melyben a magyar nemzetnek óriás született; hadd lehessen képzetek az örömap minden részleteiről s szintegy szemek előtt álljon az, hogyan ülte meg Kolozsvár a nemzet szép ünnepét. E célú tartják szem előtt az alábbi sorok, melyekre t. olvasóink figyelmét is felhívjuk.

Indítvány.

Kolozsvár t. képviselő testületének becses figyelmébe ajánlva.

Kolozsvár az ottani tudomány-egyetem felállítására és megnyitására alkalmával minden módon igyekezett megfelelni egy házi gazda szerepének: alapítványt tett, hála isteni tiszteleteket tartott, díszbédet adott; hanem mindezek feledésbe mennek idővel, s a késő nemzedék nehezen tudhatja meg, hogy mint eszedek atyáik, mikor a nagy kincset százados reménykedés után valahára megnyerték; mert a hírlapok elbeszéltek ugyan egyet-mást de egyik sem adott egészben hű és összefüggő képet a történetekről; különben is a napi-lapok ritkán élnek túl a holnapot, azért bátor vagyok a következő indítványt a kérdés fontosságához méltó figyelembe ajánlani.

Kolozsvár t. képviselő testülete tegyen intézkedést arra nézve, hogy:

1) az erdélyi egyetem 300 éves eszméjének rövid vonásokban megírt történetét egészen a megvalósulás pillanatáig;

2) a tanári kar felesketése ünnepélyének rövid leírása az akkor mondott beszédekkel együtt;

3) a megnyitás napján tartott isteni tiszteletek leírása a minden templomban, s a Rektor beiktatásakor mondott beszédek, a díszbéd, világítás és színházi díszelőadás rövid leírása — és végre:

4) az egyetemi tisztviselők és az összes tanári kar rövid életrajza együtt egy emlékfüzetben adassék ki.

E füzet aztán minden az országban létező hatóságnak, iskolának és tudományos társulatnak megküldendő lenne; a nagy közönség is bizonyosan melegen pártolná, kivált Kolozsvár t. lelkes közönsége, főleg ha egy szép czéllal is össze lenne kötve, hogy t. i. a tiszta jövedelem az egyetemre teendő új ösztöndíj alapítókéje foglenni.

A t. szerkesztő urat pedig tisztelettel kérem, sziveskedjék ez indítványnak becses lapjában helyet adni.

Kelt Békésmegyében, 1872 november havában.

Dr. Mirke László.

— **A bankügyben** nov. 14-én este a „pesti kereskedők csarnokában“ hosszabb tanácskozás tartott. Az egyes szónokok előtűntették a pesti piac s általában az egész ország kereskedelmének szorult állapotát az osztrák nemzeti bank brutális eljárásával szemben, s végül abban történt a megállapodás, hogy az egyetelnökének vezetése alatt nov. 15-én egy hattagú küldöttség fogadást kérni a pénzügyminiszternél, s ha ez jelen nem volna, a miniszterelnöknel, mely küldöttség egy átadandó kérvényben azt fogja sürgetni, hogy a kormány oly intézkedéseket tegyen, melyek folytán a pénzpiac legszomorubb helyzetén azonnal segítve legyen, s a bankkérdés végleges rendezése által az ily eshetőségeknek mindenkorra eleje vételessék.

— **Az osztrák-magyar és a román kormány** közlére jött vasuti egyezmény következő főbb pontokat tartalmazza: az osztrák-magyar és román vasutak csatlakozási pontjai: Itzani-Burdujeui-Vercierova, Vulkan Uru (Oitoz) és Tömös. Az Itzani-burdujeui ponton érintkező vonalak már ki lévén építve s a forgalomnak átadva, mind a két kormány szabad nemzetközi forgalmat enged ezen vonalokon s az erre vonatkozó kérdéseket külön egyezmény által fogja meghatározni. A vercierovai összekötő vonal Temesvártól Orsován át Turnu-Severinig, a vulkáni vonal Petrosenitől a Vulkan szoroson át Fiárhigig, az urui vonal a magyar keleti vasut egyik pontjától Uru át Adjud-Galatzig s végre a tömösi vonal Brassótól Tömösön át Plojestig vezetetik. A Temesvár-Lugos-Karansbes, orsova-vercierovai és a petroseni-vulkán-fliaschi vonalat mindkét kormány egyszerre fogja kiépíteni s átadni a forgalomnak. Az urui összekötő pontnál találkozó vonalak az előbb említett két vonal megnyitása után legfőbb 4 év alatt lesznek kiépítendők. A m. kormány kötelezi magát, hogy a brassó-tömös-plojesti vonalat az urui egyszerre adja át a forgalomnak. Az egyezmény kilencedik pontja szerint a közös (nemzetközi) határ-állomások azok lesznek, melyek legközelebb esnek a két állam határához. A 10. pont azon közös szabályokat tartalmazza, melyek szerint a vaspályák építendők s üzletük szabályozandó. A szerződés többi pontjai az említett vaspályákon alkalmazandó egyenlőségek, a vámokról, rendőrségről, postáról s táviridáról szólnak. Az utolsó pont szerint ezen egyezmény az illető törvényhozások által történendő szentesítés után lép érvénybe!

Legujabb táviratok.

Bécs, nov. 14. A „Sonn- und Feiertags-Courier“ az Európa különböző országaiban, névszerint Angol-, Francia- és Poroszországban a képviselői testületek reformja iránt felmerült kérdést tárgyalja, és kiemeli az austria urak házának megtartását, úgy, hogy az urak házában reformja még sokáig nem sorozandó azon kívánalmak közé, melyeket a birodalom és alkotmány érdekében megpendíteni szükséges lenne, mert az austria urak háza a szabadelvű és időszerű haladás tekintetében teljesen egyenlő lépet tart a képviselők házával, míg másrészt az államférfiai tehetségek tekintetében, kiválóan tündöklök.

Versailles, nov. 14. Az elnök üzenete a baloldal által tetszéssel, a jobb oldal által pedig hallgatással fogadtatott. A szélső jobb tiltakozott az izenet ellen. — Kerdrel a jobb oldal tetszése közt az izenet megbirálására bizottmány választását indítványozta. Thiers kinyilatkoztatta, hogy ő azt hiszi, miszerint a kamara majoritása és az ország nézetének felelt meg.

Thiers a baloldal tetszése közt késznek nyilatkozott Kerdrel indítványához csatlakozni. Kerdrel oda módosítá indítványát, hogy a bizottmány lenne kinevezendő annak megbirálása végett, ha vajjon kelljen-e feliratot kibocsátani az izenetre. Ezen sürgősségi indítvány elfogadtatott.

Madrid, nov. 15. Cadix tartományban zavargásoktól félnék. A király beteges és kénytelen fekvé maradni.

Róma, nov. 14. Néhány senator kinevezetését várják. Az osztrák-magyar kikötőkből érkező hajókra vesztegárz rendeltetett a cholera miatt.

London, nov. 14. A reform-társulat értekezlete azon határozatot fogadta el, hogy a választókerületek újraszervezését és a parlamenti ülések helyesebb felosztását sürgetendi.

A modern alkotmányos monarchiai intézmények a középkori államokban.

(Ladányi Gedeonnak a m. tud. akademiában felolvasott székfoglaló értekezéséből.)

A modern alkotmányos monarchiai intézmények legkorábban fellelhetők a pyrenaei félszigeten, Angol- és Magyarországon. Ellenben Olasz- és Németországban voltak ugyan alkotmányos intézmények, de nem volt monarchia; Franciaországban pedig volt ugyan monarchia, de nem alkotmányos.

Az arragoniai és castiliai királyság alkotmányának sarkalatos intézményei voltak: a királyság örökösödési természete; a törvényhozási jogának a király és nemzetgyűlés közti megosztása, továbbá az, hogy a nemzetgyűlések a fopapságból, a nemességéből és 1133. óta a városok képviselőiből álltak. Ezen alkotmányt biztosító intézmények voltak — a jus resistendi-n kívül — a királyok koronázási esküje, melynek letétele előtt a született király nem lehetett tetteles királyly és a nemzetgyűlések befolyása a királyság főkörmányhatalmára. A mi ezen utóbbi illeti, ez kezdetleges állapotában, a fegyveres ellenállási joggal volt kombinálva. Nevezetesen Arragoniában úgy, hogy az ország főbirája, a kit a király és nemzetgyűlés együtt választott, törvényes közbenjáró, sőt ha kellett, bíró volt a meghasonlott király és rendek közt. A főbiró ezen politikai hatósága 1287-ben akként módosított, hogy a király főtanácsosait a király és nemzetgyűlés közösen választák, és ha még ezután is történnének jogsértések és fegyveres ellenszegülések, a főbiró mondjon ítéletet ezek jogosságára vagy jogtalanságára főlőt és a főbiró felelős legyen az országgyűlésnek. 1348-ban pedig az a változás történt, hogy az ellenszegülés joga elemezőségi, de a főbirónak törvényes hatalom adatott

tetteleg megsemmisíteni a király törvénytelen intézkedéseit.

Castiliában nem volt ilyen főbiróság, s itt a nemzetgyűlésnek a főkörmányra való befolyása abban állott, hogy a király által kinevezett kormányférfiak mellé választott négyet.

Bár ekként mind két államnak ugyanazon alkotmányos jogai, s ezen jogoknak csaknem ugyanazon garantái voltak, mégis sokkal gyöngébb volt a castiliai alkotmány, mert Castiliában nagy mértékben felbomlott az alkotmányos rendek súlyegylene, midőn a városi rend törvényhozási befolyása aránytalanul megnagyobbodott, a papságé és nemessége pedig megkisébbedett annyira, hogy nagyon sok eset volt, midőn tisztán csak a városi követékből álltak az országgyűlések. E népelem pedig magában sokkal gyöngébb volt, nehogy ellenállhatott volna a királyság folyton növekedő hatalomvágyának.

Ha az anglo-normán és a magyar királyság intézményeit összehasonlítjuk az arragoniai és castiliaiakkal, azt találjuk, hogy az angol királyság egy tekintetben világos előnyben van eme 3 fölött, de minden másban sokkal hátrább. Angolország ezen előnye a királyság örökösödési természete, a mely a XIII. század végén már kétségbe sem hozott. — Ezzel függ össze, hogy az angolok előtt mindig nagyobb tiszteletben állott a királyság, mint az itt nevezett államokban. Egyes tekintetben pedig igen is hátrább állt, mert az angol charta csak a személyes szabadságot, és parlament önadóztatási jogát: sőt még az adókövetés tárgyában nem egy kibúvó ajtó hagyott a királynak. A törvényhozási jogból pedig semmit sem adott. Ellenben a magyar bulla nem csak a királyok egyes önkénykedéseit és zsarolásait ítélte el, hanem az akkor képviselhető alkotmányos jogok teljes élvezetére jogosította a magyar országgyűlést.

Az angol parlamentnek az idők folyamában kellett lépésről-lépésre haladva megszereznie azon alkotmányos jogokat, a melyekkel már akkor bírtak az arragoniai, castiliai és magyar államok. Így p. o. az önadóztatási jogot még 1333-ban is tisztázni kellett, sőt még akkor sem hozhatta teljesen tisztába. Még több időbe és fáradságba került, míg a törvényhozási részvétel jogát kivívhatta. E nagy vívmány II. és III. Eduárd korára esik. Az első lépés e téren az, hogy II. Eduárd alatt, midőn az 1309. évi parlament megajánlja az adót, noha nagyon alázatos hangon, de mégis panaszt emel a chartába ütköző jogsérelmek ellen. Majd, ugyanezen király alatt, 1322-ben nagyon ruganyos, és kétértelmű kifejezésekben ismertetik el a parlament joga a törvényhozási részben. Végre 1345-ben minden kétséget kizáró törvényt alkot III. Eduárd, melyben elismeri a parlamentnek a királyval koordinált törvényhozási jogát. De még ekkor is marad az angol alkotmányban egy nagyon gyöngé oldal, u. m. a szólasszabadság hiánya; az angol alkotmányban e betegsége az egész középkorban nem orvosoltott gyökeresen.

A magyar alkotmányban mindez másképen volt. II. András 1222.—1231. bullái s III. András törvényei kétségtelen világosságba helyezik a magyar országgyűlés rendelkezési jogát a legfőbb fontosságu állam ügyekben is.

A mi az alkotmányos jogok biztosítására szolgáló intézményeket illeti:

Angolországban a parlamentaris kormányzatnak csirai sen láthatók 1257-ig, nálunk pedig kétségtelen bizonyossággal látható annak kezdete az 1231. évi nádor törvényben, a mely szerint, ha az országgyűlés nincs megelégedve a nádornak, mint az ország főtisztviselőjének hivatalos eljárásával és ezt bepanaszolja a királynál, ez tartozik helyette mást nevezni ki. Angolországban pedig 1257-ben csak annyit történt, hogy a királylyal elégedetlen parlament, foradalmi ultra tervvel, maga választotta a király tanácsosainak felét. Ez

anyira nem illett az anglonormán királyság szerkezetébe, hogy csak a forradalom végeig tarthatott, s ezzel együtt annyira megbukott, hogy soha többé szó nem volt arról, hogy a parlamentnek is szava lenne a király tanácsosainak megválasztásában.

A magyar országgyűlésnek pedig nem csak az a törvényes joga maradt meg, hogy más nádor kinevezését kívánhassa, hanem 1291-ben törvényes jogot nyert arra is, hogy a király főtanácsosainak, u. m. nádor, országbíró, tárnok és kanצלárnak megválasztására a királylyal egyenlő mérvben befolyáson, és a törvények végrehajtásával megbízott tisztviselőket megszámolathassa. Az 1298. évi magyar törvény pedig azt is világosan megszabta, hogy a királynak bármely intézkedése érvénytelen legyen a mellé rendelt tanácsosok beleegyezése nélkül. Szóval: Magyarországnak 1231., 1291. és 1290 évi törvényei kétségtelenül elismerik a magyar országgyűlés ellenőrző befolyását a király kormányhatalmára.

Angolországban pedig a XIII. század egész folyamán szó sincs efféléiről. Az angol parlament ama forradalmi esetet leszámítva, a XIV. század elején, u. m.: 1313-ban teszi az első lépést a parlamentarizmus kormány felé. Ezen évben történt annyit, hogy Lancaster herceg azon föltét alatt vállalta föl a főministerséget, ha neki szabadságában állandó letenni hivatalát azon esetben, ha a király nem az ő tanácsára járna; viszont a király el fogja őt bocsátani, ha rossz tanácsot ad. Ebben meg van ugyan a felelősség csírája; de nem a parlament akaratától függesztetik föl a miniszter elbocsátása, s nem mondatik, hogy a miniszter beleegyezése nélkül kiadandó rendelet érvénytelen lenne. A másik lépése az angol parlamentnek az 1313. évi törvény, a mely szerint a parlament nem szólhat ugyan a tanácsosok kinevezésébe, de a tanácsosok felelőségek lesznek az országgyűlésnek. Ugy de a törvény már két év múlva törvényesen eltöröltetett, és az angol parlamentnek egészen elől kellett kezdeni a dolgot. Először kezdte. 1373-ban kérelmezte, hogy a király a főhivatalokra ne nevezzen ki papot; és e kérelemre határozottan tagadó feleletet kapott. Valamivel szerencsésebb volt 1376-ban, a midőn kivívta két rossz tanácsos elmozdítását, de csak is ennyit vitt ki, mert a király elhatározottan visszautasította azt az elvet, hogy a parlamentnek joga van öröködni a király kormányára fölött. A XIV. század vége felé nagyon kedvezett a parlamentaris kormányzat eszméje fejlődésének. Richárd kiskorúsága, a mikor a regenség alatt folyóvást a parlament választotta a főkormány hivatalnokait, s rendszerre tette a közpénzek kezelőinek megszámlaltatását, és az ekként megtört uton jutott az angol parlament oly jogok birtokába, a melyeket a magyar országgyűlések már több mint egy század előtt megszereztek. Így p. o. IV. Henrik 1403-ban nem csak elmozdított a parlament kérésére, némely rossz tanácsosokat, hanem meg is ígérte, hogy ezután is így tesz mindazon hivatalnokaival, a kik népének nem tetszenek. Még nagyobb volt az 1706. évi parlament vívmánya. Ez törvényt alkotott, mely szerint a főkormány rendes közhivatalnokain kívül nevezzen ki a király 16 tanácsost, a kiknek beleegyezése nélkül semmi fontosat se tegyen; a főcancellár ne adjon ki, a pecsétör nem pecsételjen meg semmi törvényellenes rende-

let; a király egy tanácsost sem bocsáthat el bünet nélkül; a tanácsosoknak pedig szabadságukban áll visszalépni, ha a király nem az ő tanácsuk szerint rendelkezik. Ezen elvek szerint ment az angol kormányzat a középkor végeig.

De bár ezen adatok szerint kétségtelen, hogy Angliában a parlamentnek a főkormányra való befolyása későbbben kezdődött, és lassabban fejlett mint Magyarországon: az is igaz, hogy biztosabban fejlett. Ennek oka az a nagy különbség, a mely volt az angol és magyar népsztyályok politico-sociális viszonyai között. Nevezetesen:

A politikai elméletnek akkori fejlettsége mellett, a parlamentek ellenőrző hatóságának csaknem egyedüli értelme, vagy indoka a közpénzek hová-költésére vigyázás volt. Ugy de a magyar országgyűlés a papságból és nemességből állt, a melyek nem fizettek adót, és így a főkormány ellenőrzése nem állt érdekében oly mértékben, mint az angol parlamentnek. A II. és III. András alatt keletkezett tanácsotörvények azért voltak szükségesek, mert akkor a törvények ellenére, a kiváltságos osztályokat is zsarolták a főtisztviselők. — Utóbb Róbert Károly és Lajos királyok, bármily keveset adtak az alkotmányra, tiszteletben tartották a nemesség adómentességét, és így mintegy szükségtelenné tették a nemességnek gondoskodni a főkormány ellenőrzéséről. Igaz ugyan, hogy az Aujou-királyok abszolút uralmi hajlama is egy tényező volt abban, hogy az ő uralkodásuk alatt el voltak temetve a két András király tanácsotörvényei; de másik oka ennek minden esetre az, hogy most nem forgott fenn a nemességre nézve az a veszély, a mely az Andráskor alatt. Ellenben Angolországban a nemesség is részt vett az adók terheiben, s viszont a nem-nemes osztály sem volt kizárva a parlamentből, s mindenik osztálynak érdekében állt gondoskodni oly intézményekről, melyek által elejét lehet venni a tulajdos adóztatásoknak. És ezen intézményeket, lassankint létre is hozta.

Zsigmond alatt Magyarországon is beállván a rendkívüli adók szüksége, a melyek közel érdekeltek a nemességet is, újra gondoskodtak a magyar országgyűlések olyan törvényekről, a melyek által némileg megköttesék a tanácsosok kezét. Ilyenek voltak az 1386. és 1397. évek. — Amaz még csak annyit mond, hogy a tanácsosok esküdjének, meg miszerint az ország érdekét is előtűk tartandják; ekezt pedig nagyon erősen szól a dologhoz; kétségtelen világosságban felállítja, s szigorúan végrehajtani rendeli a tanácsosok felelőségének elvét, midőn kimondja, hogy az országgyűlés csufosan mozdítsa el a hivatalokkal visszaélő főtisztviselőket.

De míg az angol parlamentnek a főkormányra való befolyása folytonos gyarapodásának örvendett, nálunk nagy visszaesést eszközölt a főnemesség. Nevezetesen a közigyék intézését az összes nemesség kezéből ki-, s egyedül magának akarván venni, hogy kinyerhesse a király megegyezését, oly törvényt alkotott, a melynél fogva egyszerűen elesett a tanácsosoknak a nemzetgyűlés által megszámlaltatása. Mert egyenesen ezt jelenti az 1439. 3. t. cz. mely szerint: „az újítások s ártalmas szokások eltöröltetnek, megsemmisítetnek“, és a berekesztés, a melyben világosan mondatik, hogy az ország rendei „a most megalkotott törvényeken kívül, (a melyekben szó sincs a tanácsosok

miert megtámadta, mert Granville derekasan megállja helyét új hivatalában.

Palmerston lord kiütése a külügyminiszterumból az 1851. év végével Granville lordot néhány óra mostani hivatalába emelte. Ez időtől kezdve egész a Gladstone kabinet felmerüléseiig hivatali pályája a két veterán államférfi közt dúló villongások szeszélye szerint változott, kik kiűzve egymást a kabinetből, nehezen tudták magukat beilleszteni ugyanazon kabinetbe. Az öregebb politikusok igényei s azon elkerülhetlenség, hogy egyes legfontosabb államhivatalok alsóházi tagokra ruháztassanak, czimzetes és diszállemásokat juttattak csak Granville lordnak Aberdeen, Palmerston és Russel egymást követő miniszterelnöksége alatt.

Azon néhány év kivételével, midőn Russel premierségének alkonyán külügyi sérgi államtitkár volt, politikai pályája változatlan abba állott, hogy a tanács elnökségéről Lancaster hercegségbe és innen ismét az elnökségbe vissza lépett, a mint azt lord Russel politikai céljai megkívánták.

A mód, melylyel Granville alkalmazkodott öreg főnökeinek mindezen követelményeihez, nemcsak szelid természetre és önmegtartózkodásra, de egyszerűságra is mutat, mely várakozási készségében maga a hatalom jele.

Az 1858. évben csak kevés hiányzott, hogy Granville lord miniszterelnökké nem lett. Derby lordnak 1859-ben történt visszavonulásaival a királynőnek Palmerston és Russel lordok között kellett választania s úgy látszott, hogy a kettő közt Granville irányult figyelmé. Ugy vélekedtek, hogy miként Portland hg. volt a közeg, ki Fox és North lord animositását kiegyenlítette, ugy Russel és Palmerston igényei Granvilleben nyerne kielégítést.

E szándék azonban szerencsésen megbukott, midőn Russel határozottan vonakodott beleegyezni ez intézkedésbe. És mi csak szerencsét kívánhatunk

felelősségéről) semmi új találmány törvény, vagy engedmény adására nem kéri ő felségét, sőt joguk se legyen ilyet kérni. “ És bár a köznemesség nagy erővel küzdött, hogy az ekként elejtett felelősséget föltámaszthassa: a középkor egész folyamán nem ért célra a főurak nagy ereje miatt.

Igy állt elő az a végeredmény, hogy az angol parlamentek a főkormányra való befolyása, a mely kezdetben nagyon hátra maradt a magyar mögött, ezt megelőzte és messze túlszárnyalta.

Törvényjavaslat

a magyar állampolgárságról.

1. §. Magyar állampolgárok: 1. a felséges uralkodó ház tagjai; 2. azon törvényes születésűek, kik magyar atyától, és azon törvénytelen születésűek, kik magyar anyától származnak, bárhol történt legyen is a születés; 3. azon törvénytelen születésűek, kik külföldi anyától származnak, és magyar honfű, mint atyjok által törvényesítettnek; 4. azok, kiknek a mellett, hogy Magyarországon születettekül mutatkoznak, szűlőik nem tudnak; 5. azon idegen nők, kik magyar honfűvel törvényesen egybekelnek; 6. Horvát-Szlavonország polgárai, mihelyt azon szándékkal, hogy a különös magyar állampolgárságra szert tegyenek, rendes lakhelyüket Magyarországra teszik és abbeli szándékat lakhelyük törvényhatóságának bejelentik.

2. §. A magyar állampolgári minőséget várományi jogon, de vissza nem hatólag és csak megtelepedés mellett igénybe vehetik: 1. volt magyar honfűnek idegen születésű gyermekei bármikor; 2. Magyarországon született és nevelt idegenek teljeskorúságtól számított egy év alatt.

Az igénybevétel mindkét esetben az illető egyén lakhelyének törvényhatóságához intézendő és az utóbbi által, ha ama kellek igazoltattak, egyszerűen tudomásul veendő jelentkezés útján történik.

3. §. Máskülönb idegenek a magyar állampolgárságot megszerzik: 1. az ország bármely részében 10 éven át szakadatlanul tartott rendes lakhely által, feltéve, hogy ezen idő alatt büntetést nem követtek el, a közterheket kellőképen viselték, honosulási szándékukat mindezen ténykörmények igazolása mellett azon törvényhatóságának, melynek a területén laknak, bejelentik és ezek alapján a törvényhatóságtól, vagy annak elutasító határozata ellenében használt felfolyomásra, a magyar kir. belügyminiszteriumtól honosulási igazolványt szereznek; 2. a m. kir. belügyminiszteriumtól tiz tartózkodási év eltelté előtt is már kérhető, de csak tényleg és hosszabb idő óta az országban történt megtelepedés, valamint községi és törvényhatósági ajánlat alapján nyerhet adományozás által; 3. A belügyminiszteri ellenjegyzéssel ellátott királyi közvetlen adományozás által.

Annak kimutatása, hogy a honosítandó eddigi állampolgarságtól elbocsátott, csak az esetben szükséges, ha a honosítandó oly állampolgár, a melylyel a védköteles szökevények kölcsönös kiadása tárgyában még érvényben lévő nemzetközi egyezmény kötöttet.

4. §. Az ilyképen (3. §.) honosított következő honpolgári esküt tartozik letenni, még pedig a (3. §. 3.) pontjának értelmében a m. kir. bel-

Granville lordnak, hogy a megkísérelt kompromisszum ily módon dugába dől; mert nem a legkényesebb feladat lett volna reá nézve elnökösködni két vetélytárs villongásai és féltékenykedése fölött, s mert elnöksége csak czimzetes lett volna egyedül csak azért ruházva reá, mert ő volt az egyetlen kéz alatt levő másodrangú politikai egyéniség.

Mióta Gladstone és társai kormányra léptek, Granville lord oly államférfi és pártezelési tulajdonságokat tüntettek fel, minőket igen sokan nem gyanítottak nála. A lordok házában vezérsége Gladstone előtt nem igényelt valami nagy szellemi tehetséget. Semmi oly ügy nem került az alsóházból a lordok elé, mely komoly próbára tette volna a peerek türelmét. Fegyvernyugvás állott be a belpolitikában; szerves változtatásokra és nagyszerű közgazgatási reformokra nem gondoltak s összeütközések avagy nagyobb eltérések is csak ritkán fordultak elő a két ház között.

Mióta azonban Gladstone kormányra lépett, mindez megváltozott. Granvillenak előbb mint gyarmati, később mint külügyi államtitkárnak alkalmas kifejtési azon taentumot, melyet a keresz. miniszteriumban kitüntettek, később pedig mint az 1862-ki világtárlat kir. bizottságának elnöke teljes mérvben ki is fejtett. Megvolt nála azon tulajdon, a mely hiányzott számos más nagy államférfiaknál: a gyors és határozott cselekvés.

Azon két nagy államhivatal, melyet Granville a Gladstone kabinetben betöltött, új aerat inaugurált gyarmati és külügyi politikánkban. A közelebbi múlt néhány év átmeneti korszakot képezett; magukkal hozták azon kényes és nehéz feladatot, hogy mindinkább széles mérvben adjuk meg gyarmatainknak az önfentartás és önvédelemre mint az önkormányzat emez előfeltételeire szükséges eszközöket anélkül, hogy lazítanók az erkölcsi és politikai köteleket, melyek azokat az anyaországgal közös egészszé fűzik.

ügyminiszter, máskülönb az illető törvényhatóság előtt:

„En N. N. mint leendő magyar állampolgár, Magyarország törvényes királyának és alkotmányának alattvalói hűséget, törvényeinek mindenben engedelmeséget, és honpolgári kötelességeim teljesítését fogadom.“

A honosítás csak ezen eskü letételével fejteszik be, mely ugyanazért az állampolgári minőséget megállapító (3. §. 1. pont) avagy adományozó (3. §. 2. és 3. pont) oklevél hatóságilag bizonyítandó.

A m. kir. belügyminiszterium és minden törvényhatóság azon honosítottokról, kik a honpolgári esküt előtűk letevék, illetőleg a 2. §. szerinti honosulókrol névjegyzéket vezetnek.

5. §. A honosítás kiterjed a honosítottnak nejeire és törvényes gyermekeire is, mennyiben amaz sem törvényesen, sem tényleg töle el nem vált, emezek pedig még kis koruk és atyai hatalma alatt állanak.

6. §. A honosított nyomban a befejezett honosítással a közönséges állampolgári jogok teljes gyakorlatába lép, de nem szerzi meg azon jogokat, melyek Magyarországon bizonyos címhez avagy ranghoz kötve, ha hasonlót előbbi hazájában viselt is volna.

7. §. A magyar állampolgári minőséget elveszti: 1. oly honleány, ki idegenhez nőül megyen; 2. idegenhez nőül menő honleány, ki előbb született törvénytelen gyermeke, de csak az esetben, ha anyjának ezen férjhez menetele által törvényesített és még teljes koru; 3. ki idegen hadseregbe lép, vagy idegen államban, nem pusztán szakudományi vagy műszaki vagy consulsági közhivatalt vállal; 4. egyáltalában, ki idegen honpolgárságot szerez; 5. Magyarországból vissza nem térési szándékkal végkép kiköltözködik, mi azonban csak a védkötelezettség teljesítése előtt jogosan meg nem történhetik.

8. §. Ki 15 évig szakadatlanul külföldön tartózkodik, kiköltözködöttnek tekintendő, kivéve, ha hazai közhivatal viselése miatt vagy tanulmányozás végett van távol.

9. §. A felséges uralkodó ház tagjai a magyar állampolgárságot el nem veszthetik.

10. §. Az elvesztett magyar állampolgári minőséget visszaszerzi: 1. oly magyar születésű (1. §. 2. 3. 6. pont) honleány, ki idegenhez nőül ment (7. §. 1. pont) majd pedig özvegyiségre jutott avagy férjétől törvényesen végkép elvált, ugyszint 2. ki születésénél fogva ötlető (1. §. 2. 3. 6. pont) m. állampolgári minőséget jogszertű kiköltözködés (7. §. 5. pont) avagy egyszerűen más állampolgárságnak elfogadása (7. §. 4. pont) miatt elveszté vala; mihelyt Magyarországra visszatér és szándékát, itt ismét állandóan megtelepedni, lakhelye törvényhatóságának bejelenti; 3. minden más csak a 3. §-ban meghatározott módok egyike által.

11. §. A 4. §-ban említett névjegyzékbe azok is felveendő, kik a magyar honpolgári minőséget visszaszerzik.

— Az ultramontan „Kelet“ (B. K.)-ja, a kath. autonomia ellen irt badarságaiak III. cikkében a kath. congressus önkormány-

A mi a külpolitikát illeti, különös lenne ha azok támadnák ezt meg, a kik első denuncziáltak lord Palmerston harcias szel emét és lord Russel mindenbe beavatkozását. Granville nem minden lében kanál, nem harcias szellemű s ellenkezőleg panaszokat kell hallanunk a brit befolyás hanyatlása és a brit név megalázása miatt.

Mondják, hogy Pitt kérdezte tven egyszer, mi a leglényegesebb tulajdonság egy miniszterelnökben, azt felelte, miszerint nem ékesszólás, nem ismeret, nem munkásság, de — türelem. Már pedig tagadhatlan, hogy Granville lordnál különösen meg van eme kellek.

Hevesvérű vagy zsémbes alkudozó csaknem egész bizonyosan bajba kevert volna bennünket a múlt években Amerikával és Oroszországgal s hihetőleg Francia- és Németországgal is. Könynyén haragra lobbanó vagy hirtelenkedő vezér rövid időnyit lázadást idézett volna elő a lordok házában. Az emberek ismerete s előítéleteik eltűrése, némi képesség azoknak kifigurázására, bizonyos csipős elme: a leglényegesebb dolgok ily gyülekezetben. A tiszta jószág és előzékenység magában véve még nem elegendő. Szilárdságnak is kell lappangni alatta. És e tulajdonság épen nem hiányzik Granville lordnál.

Nála bizonyos csipősség vehető mindig észre még legmézesebb szavai között is. In medi fonte leporum surgit amari aliquid. Diplomatai jegyzék-váltásai tanuskodnak szólási hatalmáról. A legmegnyerőbb udvariassággal képes ellenfelet lefegyverezni, látszólag a legrokonszenvebb szavakkal szurja azt keresztül s a legesábitott kifejezésekben képes tudtára adni, hogy bolondot csinál magából.

Specialis tulajdonokban és szellemi adományokban több kollegája fölülmulja Granville lordot, de államférfiúi vérmérsékben s parlamenti ügyességben senki sem előzi őt meg, de még nem is közelíti meg Gladstone miniszteriumában.

TÁRCSA.

Angol államférfiak.

Granville.

— A „D. News“ után. —

A jelen kormány tagjai közül, lord Granville talán az egyedüli, ki a közelebbi múlt néhány év alatt gyorsan és állhatatosan emelkedett a közvéleményben. Még nem nagyon rég ideje, hogy úgy volt szokás őt tekinteni, mint oly államférfiut, ki alig képvisel ezebet a politikában mint a megnyerő módor kellemét. Oly miniszternek tartották őt, a kinek főteendői, udvariason félrevonulni a lordok háza ellenállhatlan többsége előtt, vagy utat egyengetni az oly apró reformoknak, melyeket a Gladstone előtti félszabadelvű kormányok vittek ama ház elé. Ugy beszéltek róla, mint udvariassági politikai mélyiségről, salónias államférfiuról, ki leginkább az apró politikai diplomatiában jártas. Ez előítélet régi eredetű s talán onnan származott, mert Granville a királyi háztartás köréből jutott a politikai pályára, melyen oly fényes haladást tett.

Russel lord első miniszterségének első két éve alatt Granville udvariassági talt viselt, majd a Melbourne-kabinet felülkerekedése előtt néhány hóig külügyi államtitkár lett, aztán lett avagy alsóházban ült, mielőtt 1846-ban peeré lett volna.

Politikai pályája tulajdonképen azonban akkor kezdődött, midőn 1848-ban Russell lord a kereskedelmi miniszterium alelnökévé nevezte ki őt. E kinevezés roppant ellenszenvet keltett a politikai körökben s Bright a közgazdász szószólójával szegődött az alsóházban és minden tartózkodás nélkül nepotizmussal vádolta Russel lordot. Később azonban ugyancsak az alsóház előtt beismerte, hogy nem volt igaza, a midőn e kinevezés miatt a pre-

zati szervezeteiből a következő pontot idézven: „Azon esetekben, melyekben az apostoli király a magyarországi kath. egyház érdekeit a római széknél államkormányzati közegyek által képviselteti, ez jövőre az illető kormányzati hatóságokkal egyetértőleg tárgyalandó. — Ugy találja, hogy ez „bevágtott a király és a miniszterium jogaiba, mert hát ezek joga a következők: (1) „megsértette az országgyűlés jogait, mert ez határozza meg a követség küldés módjait, (2) „lekívánta törpíteni az állam képviselőjét egy hazai felekezeti képviselővé. — Olvassa el bárki a congr. tervezet fenidézett pontjait, sabbban nem fog egyebet felfedezni minthogy az aut. kath. egyh. meghallgattatni kíván az oly ügyekben, melyek az ő egyházi érdekeit érintik, illetik Rómával szemben; nem mondja azt, hogy a Király ne hallgassa meg a korona más tanácsosait is, hanem azt kívánja, hogy a kath. orsz. igazgató tanácsos „egyetértőleg“ intézze ama ügyeket. Ez jó uram sem a király és miniszterium jogaiba nem vag, a követséget nem érinti, sem az országgyűlés hatáskörét nem csorbítja, nem is állít felekezeti külképviseletet az állami helyébe, hanem érvényt szerez azon elvnek, mely az alkotmányosság alapja: „semmitőlünk, nélkülünk.“ Csak az ultramontan „Kelet“ (B. K.)-ja értelmezi úgy, hogy akarmel is principista kiképezhet; csak a „Kelet“ lőpapságra vagyó palástos hívei gyönyörködnek e badarságokban, melyek az értelem nagy törségét constatálják. Midőn például az „előterjesztés“-t összecserélvén a „kir. adományozás“ jogával az utóbbi fölött a tudatlanság jargonján oktalankodik. Meg visszatérünk e tárgyra.

Külföldi hírek.

Versailles, nov. 13. Az elnök izenete kiemeli az ország helyreállított nyugalomát, a kereskedelem fellendülését, a kedvező pénzügyi helyzetet, dacára az esetleges deficitnek, és hangsúlyozza annak szükségét, hogy a rend mindenütt fentartandó, a mit legelőké a republikánusoknak ajánl. A köztársaságnak conservatívnek kell lennie, mert e nélkül Franciaország el van szigetelve. Az izenet felemlíti továbbá, hogy a rend fentartása végett minden megtörténik, — s ezeket mondja: Franciaország magas tekintélyvel bír Európában; az egész világ kíváncsi tudni, milyen kormányformát választ a gyülekezet, hogy megadja a köztársaságnak a hatalom azon erejét, melyet nem lehet nélkülözni. Ennélfogva az ezen sarkalatos kérdés megvizsgálása végett bizottmányt megválasztásánál a kormány nyíltan és határozottan kifejezendei nézeteit. — A nemzetgyűlés elnöksége újra megválasztott. — Chanzy lemondott a balcentrum elnökségéről.

A „Times“ megjegyzi: „Franciaország ezen ker. szerződésben csupán a leginkább kedvezményezett nemzetekre vonatkozó záradék által tartatik korlátok közt, s egyébként a brit termékekre vetett vámjait tetszése szerinti magasságra emelheti fel. Milyet legalább az Auszriával kötött francia kereskedelmi szerződés lejárt, Anglia legelőkébb biztosítékkal sem bír az iránt, hogy Franciaország nem fog a szüntelen védvám ösvényére térni.“ A vezérnap azt is megjegyzi, hogy a rend fentartása végett minden megtörténik, — s ezeket mondja: Franciaország magas tekintélyvel bír Európában; az egész világ kíváncsi tudni, milyen kormányformát választ a gyülekezet, hogy megadja a köztársaságnak a hatalom azon erejét, melyet nem lehet nélkülözni. Ennélfogva az ezen sarkalatos kérdés megvizsgálása végett bizottmányt megválasztásánál a kormány nyíltan és határozottan kifejezendei nézeteit. — A nemzetgyűlés elnöksége újra megválasztott. — Chanzy lemondott a balcentrum elnökségéről.

Mint a „Soir“ jelenti a párisi spanyol követség hosszas értekezlete volt Thierssel az „Internationale“ felett, melynek agitatioi Spanyolországban igen komoly jellegűt öltenek. Cataloniában az „Internationale“ emberei kezelt fognak a karlista ügynökökkel s különösen ez utóbbi körülményre való tekintettel, a követ figyelmeztette a köztársasági elnököt, hogy valószínűleg nem sokára a ferreoi lázadáshoz hasonló mozgalom fog a határon kitörni, mely esetben mindkét ország érdekében állna az „Internationale“-t minden összekötéstől elvágni, mert egy Barcelonában netalan kitörendő socialista mozgalom okve leül Nimes, Montpellier és Marseille-re is káros visszahatást gyakorolhat. A követ ebből a solidaritásra következtetett a két nemzet közt, melynek figyelmen kívül hagyása vészese következményeket vonhatna maga után.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, nov. 16-án

— **Figyelmeztetés. T. polgártársainkkal sietünk tudatni, hogy lapunk november 1-e óta legutányosabb árban vesz fel barmily alakban hirdetések; s ha kívántatik, a fogalmazásról is gondoskodik**

a „**Kolozsvári Közlöny**“ kiadó-hivatala.

— **Király ő felsége** Gallatz község tűzkárosult lakói részére magánpénztárából 300 frntyi segélyt méltóztatott legkegyelmesebben adományozni. — Széplak tűzkárosult lakosai részére pedig magánpénztárából 400 frntyi segélyt méltóztatott legkegyelmesebben adományozni.

— **Királyné ő felségének** a folyamatban levő rókadadásatokon jeleuléteről következőket olvassuk az „Ellenőr“-ben: „A királyné, kinek kitűnő, merész és kecseljes lovaglását általános bámulattal említik a jelenvoltak, rendkívül élvezi a tréfiát, nem riad vissza az esőzéstől (tegnapelőtt is ázott órákon át) s mindig elől megy árkon, sövényen át, s mosolyog, ha lova megsiklásán (mi megtörtént egyszer) követői megijednek. Ő Felsőgégén kívül csak egy nő volt a társágban, s ez is csak egyszer, Auersperg hgnő, kinek lovaglási ügyessége szintén nagy elismerést nyert.

— **Gr. Andrassy Gyula** közös külügy-minister ur, ki a legjobb lovasok közé tartozik, mint a „Pesti Napló“ írja, a szerdai rókadadás alkalmával elesett lovastul. Meg is sérült nyakán, de szerencsére csak könnyedén s már este megjelenhetett a színházban.

— **A vallás- és közoktatásügy előterjesztésére** ő felsége a király az erd. kath. bizottság tagjává méltóztatott kinevezni g. Eszterházy János és Simon Elek urakat.

— **A Ludovica akadémia** épülete már restaurálva van, a díszterem kivételével, melyben a munkálatok kettőzött szorgalommal folynak, hogy a nemskóra bekövetkező megnyitási ünnepélyre készen legyen. E díszterem izlése, eleganciája s nem pazar, de igen alkalmazott fényessége által a szemlélőket meg fogja lepni. Maguk a tantermek is tágasak, szellősek, világosak s az újabb kor igényeinek megfelelőleg építve, valamint a hivatalnokok, tanárok és hadapródok osztálya is semmi kívánni valót sem hagynak maguk után. A felvétel az akadémiában már megkezdődött és folyton folyik. Maga a Ludovica akadémia kerje ugyan teljesen ki van tisztítva és utjai jó karba vannak helyezve, de az állóut előtte egy kövezetlen árkon vezet át, úgy a Ludovica felkiki sártengeren kell az embernek áthatolni. Reméljük, hogy a városi hatóságnak figyelmét nem kerüli ki, hogy az akadémiában néhány nap mulva ünnepély fog tartatni.

— **A kolozsvári torna-vivoda** igazgató választmánya tegnap tartott gyűlésében elhatározta, hogy a megnyitási alkalmából f. évi deoz. 7-én a torna-vivoda helyiségében zártkörű táncestélyt rendez, s e végre a bárendező bizottságot Pál Sándor elnök, Korbuly Bogdán alelnök s Gr. Bethlen Árpád, Dr. Csiki Victor, Dr. Concha Győző, Gr. Csáki Miklós, Dobál Antal, Gamauf Vilmos, Dr. Halter Károly, Br. Jósika Gábor, Kö.ári Mihály, Macedoni Vincze, Minorich Károly, Möricz István, Szász Béla, Szathmári Elek, Szobathelyi József, Dr. Salamou József, legifj. Tauffer Ferencz, Dr. Torók Aurel, Zeyk Dániel bizottsági tagok személyben ki is nevezte

— **Samassa József** szepesi püspök október hóban Hobgard község tűzpüszitotta lakosainak kiosztásul 400 frnt, a szintén tűzkárt valott padolainak pedig 600 frnt adományozott. Az aranyos maróthi kórház kiépítéséhez e napokban 300 frnt járult.

— **Babér koszoru a művész koporsójára.** Színészeink ma küldötték el Pestre az elhunyt nagyművész Szerdahelyi Kálmán koporsójára a babér koszort.

— **A „Dianafürdő“** helyiségeit örömmel látjuk mind nagyobbra terjeszkedve, díszesen emelkedni. Valóban nem méltányolhatjuk eléggé azon szolgálatot, melyet e nagy fürdőintézet kényelmes berendezésével városunk t. főúrósa Dr. Szobathelyi Gusztáv tesz a közegészségügynek. Ez intézet virágzóvá tette már most csak attól függ, hogy mi, mint részvényesek a kivétel minél több ügybuzgó embert nyerünk meg; mert megzavalkodott fillereinket itt igazán közháznu czebra adjuk, városunk egyik legfőbb életszükségét elégítjük ki s egyszersmind a hasznost a kellemessé parosítván, Kolozsvárt is diszítjük. E fölött a szenvedő emberiségnek is gyógyhajlékot nyitunk abban; mert ha az egészségeseinek szükségessé a tisztaság tekintetéből a gyakori fürdés, másfelől sokféle betegség elhárítására ép egyike a leg-hathatósabb intézeteknek; különösen az epidemiák korában a fürdés a leghatalmasabb óvszer, miután ez intézetben nemcsak gőz- és meleg fürdők, de hideg zuhany is áll az illetők szolgálatára. A részvényes vétele is nagyon meg van könnyítve s vidékiek is részt vehetnek e szép jövőt és tetemes hasznost ígérő, sőt biztosító vállalatban; mert az illető tőkét részletenként is be lehet fizetni s mellette azok 8¹/₂-os kamatot hajtának a részvénytulajdonosoknak. Ez ügyet tehát nem ajánljuk eléggé az ügybuzgó, annak fontosságát megértő polgarok figyelmébe, hő pártolásába. Egyesületi uton kell e vállalat emelésére hatni, azért sorakozunk minél szamosabban. Több részvényes.

— **A macska kedvelőknek** örvendtes hírül szolgálhat az, hogy városunkba egy utazó macskakereskedő érkezett, ki mintegy 15–20-féle csiczuskát hordoz magával s néhányat kosárba rakva hord házról házra. Macskásunk, ki

külseje és beszédjéből itélve szerb születésű s csak most indult szerencsepróbáit, — nálunk rossz üzletet csinál. Tán jobb lett volna oda haza hagyni azokat a macskákat, hol az egerek ugyan csak tánczolnak.

— **A bécsi világiállítás.** A bajor király a kiállítás egész tartama alatt Bécsben lesz; részt fog venni Lipót herczeg és Gizella főherczegű jövő évi apr. 24-én véghez menendő menyegzőjén is.

— **Felhívás az egyetemi ifjusághoz.** Az egyetemi ifjusági kör alakuló gyűlését folyó november hó 17-én d. e. 10 órakor a lyceum nagy termében megtartani — felhívja az összes egyetemi ifjuságot a kezdeményező nevében: Gr. Csáky Miklós, Issekutz Aurel, Csiky Ferencz, Indali Gyula, Szontagh Adolf, Benedek Albert, Békésy Károly, Nagy Mór.

— **Egyetemi kör.** Egyetemi polgaraink sorakoznak az „egyetemi-kör“ megalakítására. — Mi csak üdvözölhetjük ez eszme felkarolását s életlenk öhajjuk, hogy a kezdeményezést kellő siker koronázza.

— **A szünet így nem unalmas.** Általános volt a panasz színházlátogató közönség részéről a felvonások közti hosszú szünet miatt, melyet a zenekar rövid darabjai után unalmasan kelle eltölteni. — E bajon segítettek, most a zenekar egyes operai darabok előjátszása által, nem csak megrövidítte a szüneteket, hanem élvezetessé is teszi. — Reméljük, hogy a jól szervezett színházi zenekar — e buzgósága állandóságáról az igazgatóság gondoskodni fog.

— **Élvezetes est.** Dalkörünk ma este tartja „dal és táncünnepélyt“ — Közönségünk figyelmét utólag is felhívjuk erre.

— **Gyászest** Színházunk épületéről lengő fekete lobogó szomorúan tudatja velünk: hogy Szerdahelyi Kálmán nincs többé! Fájdalmas gyászest! E csapás váratlanul jött. Szerdahelyi Kálmán egyike volt azon keveseknek, kiket az egész ország tisztelt. Halálával egy nagy művész elvesztett fájjaljuk. Ő színészetünk mostoha korszakában ott volt az uttörők közt, így lett később a diadal részese is. Az elhunyt fokozatosan érte el a művészet azon magasságát, hol a koszorú a közelismerés nyujtja az elhivatottaknak; Szerdahelyi Kálmán ezek közé tartozott. Színművésztünk vesztesége nagy, pótolhatlan. Béke porainak!

— **Szép részvét.** Városunk hölgyei közül többen tegnap feketébe öltöztek. — Jól esett látnunk hogy nemes szívű hölgyeink közül némelyek gyászöltöttek azon napon, mely Kolozsvár egyik kedveltjének halála miatt sokáig fájdalmas emlékezetben marad országszerte.

— **Tűzoltó gyakorlat.** Tűzoltóink tegnap d. u. 3 órakor főparancsnokuk vezénylete alatt (ki ez alkalommal volt először egyenruhában), a Széchenyi-térre vonultak s ott a magukkal hozott szivattyú kezelésében nagy jártasságot mutattak. Az egyenruházott tűzoltó csapat élén a főparancsnokkal, dob s trombita szóval 5 órakor tért haza.

— **Nyilt kérelem a rendőrséghez.** Néhány hét óta nagy boszuságunkra tapasztaljuk, hogy egyszer a cs. kir. sereztábori katonák, máskor a honvédek naponta meglátogatják a „hasongard“ nevet viselő szőlő, illetőleg gyümölcsöst és kíméletlenül összefutkórozzák a hadigyakorlat kedvéért ültetvényeinket s a felásott ágyásainkat. Midőn a pástor ildomosan felhívja az illető főtitest, hogy hadi képességét tüntesse ki a szabad mezőn, mert a gyepekben berontani és a kertekben rombolni nem szabad — kardjával hadonászva szóval fenyegeti a pástort, hogy puska közt viteli el. Miután magán uton tett intézkedéseink folytán még nem tudunk e bajon segíteni, nyilvános téren kérjük fel a rendőrséget, hogy annak vessen végett közbelépése által. Kolozsvár, 1872. nov. 15. Több birtokos

— **A „jobb és balpárt“** ezimű darab megette hatását s tegnap este színházunkba igen szép számú közönséget csábított. — Az igazgatóság ezentul jólteszi, ha sokszor fordul, a pénztár jó karba hozatala végett, az ily hatásos ezimű darabok színházhozatalához, mert nálunk ugylátszik már szokássá vált, nem a darab minőségét, hanem csupán a címzet tekinteni. — Pedig a sokat ígérő firmák, rendszeren csalódásra vezetnek. — Példa reá a „jobb és balpárt“, a mely Rosen Gyula legsilányabb darabjának mondható: valóban kizsinorozott fruk! — **Első hó. Bécsben** nov. 12-én este tartos eső után havazott.

— **Ismét hó.** F. hó 11-én a salzborgi sókamrai birtok csaknem minden falujában havazott, és az addig tartós szép idő hirtelen zordonná vált. Insbrukban is havazott. — Nálunk még késik.

— **Dühödt kutya.** F. hó 15-én délelőtt egy dühödt kutyát láttak a szamos falai rétek felé futni.

— **Az ultramontan „Kelet“** et egyszerre megszálta az ön-ellenég: a katolikus egyház kincsei-t az „államnak“ akarja megörizni; hanem e különös önzetlenség hátán ott kuozorog a masok üldözésére sovárgó ultramontan s így kiáltoz azokra, kik autonómiát akarnak a katolikusoknak is: „hadd ismerje meg őket az ország, kik és mit akarnak, hogy úgy bánjon elvelők, a mint megérdem-

lik.“ Ez-e a türelmesség, a felvilágosodás, a szabadelvűség, a kölcsönös jogtisztélet hangja?! Nem ily hangon csak egy olyan törpe szólhat, ki ha tőle függene a XIX. század második felében gályára küldendő mindazokat, kik nem esküsznek az ő privat rögeszméire. Véleményszabadság, lelkiismeretszabadság, jog és törvénytisztelet, mily hatalmas véltörőd az ultramontan „Kelet!“ Kíváncsiak vagyunk, kiket fog szájkódásával s az első három cikkben már is összetakolt badarságokkal elámitani. Notis est derisui.

— **Utszai harc.** Tegnap d. u. két kutyá heves szóváltás után dühös harcra kelt egymással a belmonostoruze szögletén, mely közben eléz udvariatlanok voltak egy gyümölcsárulónászalát gyümölcsöstől feldönteni. Hosszas tusa után, melyben a gyümölcs áruló kofa nyelvének nem kevés része volt, ahg sikerült a kabai utszagyermek elől almái egy részét megmenteni.

— **Csalódtak** A tegnapi szini előadás, melynek vonzó cziméből sokan pikans politikai cselekvényekre következtettek, meghusitá az édes reményeket s nagy része a közönségnek hosszú orral távozott.

— **Az ó-vár negyed** Károlina-kórház mögötti utcájában és a mellette levő sikátorban kiálthatatlan miasmatikus gőzök rongják a levegőt; e részben rendelkezni rendőrségünkre tartozik.

Nemzeti színház.

Pénteken, nov. 15-én itt először „Jobb és balpárt“ vigjáték 3 felvonásban, írta Rosen Gyula. A darabnak legkisebb politikai árnyalata sincs, s csak onnan származik — eléggé következtellen — czime, hogy két régi elcsüggen Istvánffy és Sziklaváry földbirtokosok, Balatonfüreden közös udvart laknak, még pedig az első jobbra az utóbbi pedig balra. A jó urak abban találják legnagyobb gyönyörűségüket, ha mentől jobban boszanthatják egymást, mi szerző jóvöllából rendszeren sikerül is. Istvánffynak van azonban egy fia Dezső, Sziklavárynak pedig egy leánya Sarolta, kik természetesen szerelmesek egymásba, de látva atyáik ellenségeskedéseit, kevés reményük volt az egybekelhetésre, mig végre Sarolta magára vállalja, hogy nemcsak saját menyegzőjüket viszi kezébe, hanem a Dezső hugát, Emmáét is, ki egy fiatal orvost szeret. Sarolta kiviszi, hogy az orvos a főispán házi orvosává lesz, kibékelteti az öregeket, kik végre áldást adva a tervezett két frigyre, egymás keblére borulnak, s a függöny legördül. A darab meséje mulattató, vannak egyes igen szép jelenetei, bonyolulata csinosan van szöve, de kevés újat mond. — **Bőr Emma** (Sarolta) helyesen fogta fel szerepét, s mulattatóan játszott. Mátra (Istvánffy), Szentgyörgy (Sziklaváry) csinosan személyesítették a két házsártos ellenséget, kik hogy mégis eleget tegyenek némileg a darab címének, magukra vállalták, hogy az egyik jobb a másik balpárti, de ez értelemben nem tesznek semmit. Kivált a Mátra jellemalakra dicsegetet érdemel, azonban Szentgyörgynek is lehet része benne Kovács Gy. (Dezső) korlátolt szerepében nem legjobban érezte magát, de a mennyiben lehetett, elég jól játszott. **Krasznai** (Vérffy) ma is a régi akadozással rontott szerepé becsén. Valahára leszokhatna. **Körösine** (Nyelvesiné) ügyesen mozgott.

NYILTTÉR.

Egy angol, francia és német nyelv-tanár.

ki az oxfordi egyetemen mint rendes tanár hosszabb ideig működött s erről kitűnő bizonyítványai vannak, kész leekékel adni az angol, francia és német nyelvből. Tanrendszere szerint hat hó alatt bár melyik nyelven meg lehet tanulni írni, olvasni és beszélni.

Tanórak:

az angol nyelvből: kedd, csütörtök és szombat d. e. 10—11, d. u. 2—3 óráig;

a francziából: csütörtök és szombaton d. e. 9—10, d. u. 3—4 óráig;

a németből: hétfő, szerda és péntek d. e. 9—10, d. u. 3—4 óráig.

Hivatalnokok és egyetemi polgarok számára tanórak d. u. 6—7-ig. Havonként 5 leézek 5 forint.

E felett az angol nyelvből külön tanfolyamot is nyit hétfőn, szerdán és szombaton este 7—8 óráig.

Értekezni lehet „Nemzeti szálloda“ 11. szám alatt és e lapok szerkesztőségénél. Levelek K. K. B. czim alatt.

Nyilttér.

Fog- és szájorvos Máté Domokos

„**Rubin**“ fogtisztító-szere

a legjobb szer a fogak naponta tisztítására, a foghús erősítésére és az oly ártalmas fogók (bo. kö.) képződés meg-szüntetésére.

Ezen készítmény felől több nevezetes bécs orvos elismerését nyilvanította.

Egy díszes ércdoboznak ára 1 frt. Egyedüli forráktár **Csapó Sándor** urnál Kolozsvárt.

Felelős szerkesztő **Sándor János.**

40 huzásra

évenként,
melyek közt:

- 3. főnyeremény a 250,000 forint.
  - 1. „ a 220,000 „
  - 7. „ a 200,000 „
  - 1. „ a 150,000 „
  - 1. „ a 110,000 „
- és még sok 60,000, 50,000, 40,000, 30,000 sat. rtos nyeremény van, nyerhetni egy részletjeggyel

A csoportu játéktársulatunkban

18 résztvevő közt, 25 negyedés és 6 forintnyi részletfizetés mellett. Ezen kedvelt csoportban megvan minden Ausztriában létező állam- és magán-kölcsön sorsjegy, a melyek tőzsdeszertint értéke a teljes befizetés után a résztvevők közt készpénzül el fog osztatni. A törvényes okmány-bélyeg egyszer mindenkorra 99 krt. tesz.

Mindjárt az első negyedés és 6 forintnyi részlet befizetése után.

Az 1864 és 1839-ki sorsjegyek huzására december 1-én, a hitel- és triesti sorsjegyekre január 1-én sat. sat. játszik minden résztvevő.

Az 1839-ki főnyereményt 1871 szeptember 1-én.

Az 1864-ki főnyereményt 1870 szeptember 1-én nálunk nyerték játéktársulatban részletfizetés mellett.

Az osztrák Industrial-Bank váltó irodája,

ezelőtt
Fürst Eduard.
Bécs, Istvánér.

(604)

4-8

80 sorsjegyre

három millióál

többré menő összes főnyereménynyel játszhatni mint résztvevő olcsó játéktársulatunkban.

20 darab töröksorsjegyre, 21 havi részlet a 5 ft., bélyeg 99 kr.; huzás decz. 1-én, főnyeremény 300,000 frank.

20 darab 1864-ki sorsjegyre, 24 havi részlet a 8 ft., bélyeg 1 ft. 30 kr.; huzás decz. 1-én, főnyer. 200,000 ft.

20 drb. 1839-ki ötödörös sorsjegyre 28 havi részlet a 8 ft., bélyeg 2 ft. 55 kr. huzás decz. 1-én főnyer. 220,000 ft.

20 darab hitel-sorsjegyre, 24 havi részlet a 10 ft., bélyeg 2 ft. 55 kr.; huzás január 1-én, főnyeremény 200,000 ft.

Az 1839-ki sorsjegyeknek akkor aztán még csak **4 huzása lesz**, s miután addig minden sorsjegynek ki kell huzatni a nyeres esélye rendkívül nagy. Az első havi részletek és bélyegilleték befizetése után, megkapják a résztvevők a részletjegyeket. A megrendelés, valamint a további részletfizetések postai utalvány által történhetnek.

A lefizetés tartama alatt minden huzásra játszanak a résztvevők, s annak befejezése után kapnak egy eredeti 1864-ki, egy török-, egy Credit- és 1839-ki sorsjegyet.

Az osztrák Industrial-Bank váltó irodája,

ezelőtt
Fürst Eduard.
Bécs, Istvánér.

(605)

4-5

Demjén László Kolozsvár története.

m. k. egyetemi könyvtárunknál Kolozsvárt megjelent és általa minden könyvkereskedésben kapható:

Oklevéltárral. (1) Ós-, ó- és középkor. (513. Kr. e. — 1540. Kr. u.)
Egy külön kötet világszerte rajzokkal. (36 tábla.)

Irtta Jakab Elek.

Ara 10 frt.

(327)

E minden tekintetben nagy, epochalis munkát itt hosszasan dicsőíteni és ajánlani feleslegesen tartom, csak annyit kívánok megjegyezni, hogy Kolozsvár város e munka kiadásával magának maradandó emléket emelt. Sieszen tehát e város értelmes t. közönsége, e munkát pártfogása alá venni és terjesztetni, hogy a nagyszorgalmu és szaktudós írta minél több kedvet öntsen e munka folytatására, melynek legérdekesebb része az utóbbkor története lesz. A ki megszerezte magának ezen 3 részből álló első kötetet, az bizonyára érdeklél fogja lapozgani és benne bevárakodni, s a folytatását minden áron megszerzezi magának.

Szekely oklevéltár.

Kiadja a m. történelmi társulat kolozsvári bizottsága,
szerkesztette

Szabó Károly.

I. kötet 1211 — 1519. 1872 Ara 2 forint.

Négytől egyszázhusz darabig játszó zene-művek;

diszmvék harang-, dob- és harangjátékkal, éghangokkal, mandoline, és expressziókkal sat. továbbá:

zene-szelenczék,

melyek 2-től 16 darabig játszanak, neccsairak, szivarálványok, svájci házaeskák, fonyképbabumok, irószerek, kezlyúszekrények, levélynymatók, szivartárczák, székek, sat. mind zenével. Mindig a legújabbat e nemből ajánlja

Heller J. H. Bern (Svájcz).

Arjegyzékeket ingyen küldök.
Csak a ki egyenesen tőlem hozatja, kap valódi svájci műveket; ezek pedig tökéletességükben fogva, a legszebb élvezetet nyujtják.

(606)

1-2

(602)

A kolozsvári királyi szabadalmazott

TEMETKEZÉSI INTÉZET

Entreprise des pompes funebres

egy évi működése alatt teljesen be bizonyította, hogy városunknak diszére, a t. cz. közönségnek hasznára van. Az intézet főnállása óta **temetkezéseink diszesebbek s jóval kevesebbe kerülnek**, mi az által lett elérve, hogy az intézet saját begyakorlott személyzetet, fogatokat, különböző gyász-szekereket, fa- és ércz-koporsót s egyéb

gyász kellékekből raktárt tart,

hogy mennyire kiérdemeltük a t. cz. közönség bizalmát, mutatja az, hogy helyt és vidéken minden nagyobb szerű temetést intézetünk végezett.

A rendes temetések 25, 50, 100, 150, 200, 300 és 400 forintosok — azonban ezen díjszabállyal tetszés szerinti eltérés eszközölthetnek s kívánatra **drágább** vagy **olcsóbb** temetés is rendeztetik.

A felsorolt díjakért az intézet a díjszabály szerint koporsót, párnákat, lepedőt, mádráczot, szemtakarót, ravatalt, szoba diszítést, gyertyákat, egyházi szertartást, harangozást, szomorú jelentést, gyász és kíséző kocsikat, egyenruházott személyzetet, sirásatást és befedést szolgáltat ki, rendez és állit elő oly pontossággal, hogy a gyászoló család közreműködése legkevésbé sem lesz igénybe véve.

Ércz- és fakoporsók felszerelve vagy a nélkül magára is szolgáltatnak ki gyári árban.

Felvételi iroda: **Bogdán István** üzletében. Intézeti és raktári helyiség kül-tordautca a temető bejárásnál balra.

Kolozsvárt, október hó 1872.

A temetkezési intézet.

Bogdán István,
igazgató.